

Turgut Kerem Tuncel

Arař. Gör.

İstanbul Bilgi Üniversitesi

Panophticon'dan Pelican Bay'e: Geç Modern Zamanlar için Yeni Bir Paradigma Önerisi ve Kentsel Mekânsal Bağlamda Örneklendirme Denemesi

1970'lerin ortalarından itibaren egemen olan post-fordist üretim tarzı ve 1990'lardan itibaren ivme kazanan globalleşme süreçleri dünyamızda radikal değişikliklere sebep olmaktadır. Ekonomik, sosyal, kültürel ve politik alanlarda yaşanan gelişmeler bu değişikliklerin en açık ifadeleridir. Hiç kuşkusuz, sosyal bilimler alanında da bu yeni gelişmelere bir tepki olarak yeni paradigma arayışlarının gündeme geldiği son yıllarda göze çarpmaktadır. Bahsi geçen arayışlar çerçevesinde gündeme gelen yeni paradigmalardan biri de, Foucault'nun disiplin toplumlarını anlatan Panophticon'una alternatif olarak öne sürülen ve fakat geliştirilmeyi bekleyen, denetim toplumlarını anlatan ve ABD'nin Florida eyaletindeki Pelican-Bay hapisanesine gönderme yapılarak Pelican-Bay paradigması olarak da adlandırılabilen paradigmadır.

Pelican-Bay paradigmasının gündeme geldiği bağlam ile Panophticon paradigmasının gündeme geldiği bağlam arasında önemli benzerlikler vardır. Her iki durumda da "başa çıkılması gereken karmaşık, yararsız ve tehlikeli bir kalabalık" söz konusudur. Bu kalabalık 19. yy'da "tehlikeli sınıflar" adıyla anılmıştır. Günümüzde ise underclass kavramı aynı kitleyi tanımlamak için kullanılmaktadır. Ne var ki, 'tehlikeli sınıflar' söz konusu olduğunda gündeme gelmiş olan şey bunların normalleştirilmesi yoluyla topluma üretici bireyler olarak entegrasyonları iken underclass söz konusu olduğunda gündeme gelen şey bu kitlenin mutlak surette toplumdan uzaklaştırılmasıdır.

Bu çalışma toplumsal/siyasal süreçlerde önemli bir ağırlığı olan kentsel toplumsal süreçleri irdeleyerek Pelican-Bay paradigmasının geçerliliğine dair kanıtlar sunmak amacını taşır. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak mekân-toplum ilişkileri tartışılacak, sonrasında fordist ve post-fordist kentsel mekânlar incelenecektir. Bu incelememiz bize post-fordist kent mekânının, fordist mekândan farklı olarak, temelde farklı toplumsal grupların birbirlerinden olabildiğince yalıtılmalarını mümkün hale getirebilecek düzenlemeler çerçevesinde örgütlendiğini gösterecektir. Buna ek olarak, farklı toplumsal grupların birbirlerinden yalıtılması yolunda fiziksel düzenlemelerin yanında mekân-toplum diyalektiği çerçevesinde önemli ideolojik bariyerlerin de oluşmaya başladığı çalışmamız içerisinde açığa çıkacaktır. Tüm bunlar bize, Pelican-Bay paradigmasının kentsel mekânlarda bir gerçeklik olarak yaşanmaya başladığını kanıtlayacaktır.